

Gatunamnen vid Skånes universitetssjukhus i Malmö

Birgitta Castor fd överläkare, Infektionskliniken, Skånes Universitetssjukhus, Malmö.

Det finns fem gatunamn på det norra området och ett på det södra området av Skånes Universitetssjukhus i Malmö som har personnamn. Namnet på gatan på södra området, Cronquists gata, tillkom redan 1983 de andra betydligt senare, 2012. Vilken ordning skall man nu ta berättelserna om personerna bakom gatunamnen? Jag har valt efter födelseår.

Fig 1 Karta från informationsblad över Malmö Sjukvårdsområde.

Cronquists gata ligger på södra området vid Barn och Ungdomspsykiatrin. Georg Cronquist var född i Malmö 1837. Han var son till redaktör Johan Cronquist och Anna Christina som var företagare och Georg började sin bana som affärsman i moderns firma. Han satt i ett flertal styrelser och i stadsfullmäktige. Han startade 1881 Föreningen för barnavård i Malmö som

drev Malmö barnsjukhus, som började i en byggnad där Infektionskliniken långt senare hade en avdelning kallad 7:an. Huset är rivet. Tomten var guld värd där det låg, centralt i Malmö, nära den plats där senare Intima teatern, del av Malmö stadsteater/Opera byggdes. Georg Cronquist dog 1914. Hans son Johan Cronquist, född 1866, var Malmös första specialist i barnsjukdomar. Han var far till författarinnan Alice Lyttkens. Johan Cronquist dog 1921. Gatan har inget förnamn. Kanske vill man hedra både far och son Cronquist.

Fig 2. Georg (t vä) och Johan Cronquist

Fritz Bauer

Fritz Bauer var född i Malmö 1864, äldste son till bagare Jöns Gustaf Bauer och Maria f Jacobsson. Han gick först i privatskola blev sedan student på Latinskolan. Han tog medicofilexamen, en preparandexamen inför medicinska universitetsstudier i Lund, men trivdes trots umgänge med bl. Axel Wallengren (Falstaff fakir) inte så bra i Lund utan utbildade sig därefter vid Karolinska Institutet och blev med lic. 1893. Han gjorde en 6 månaders stipendieresa i Europa. Han erbjöds tjänst i Uppsala men kom till Malmö 1896 där det nya Malmö Allmänna sjukhus stod färdigt sedan 3 år. Han blev läkare under en nyckfull och kolerisk kollega som snabbt sjukskrev sig. F.B. blev t.f överläkare i flera år därefter, men utnämndes slutligen 1901 till överläkare. Under hans första år utvidgades sjukhuset med flera byggnader bl a den som nu är administrationsbyggnad med spira på taket, då port för alla besökare till området, poliklinik, överläkarbostad administration mm. F.B. värnade om fortbildning för stadens praktiserande läkare och var med om att starta Malmö sjukvårdsinrättningars demonstrationsförening 1911. Han var föreningens förste ordförande. Han ville genom Demonstrationsföreningens utbildning få Malmös praktiserande läkare att tidigt skicka fall med misstänkt blindtarmsinflammation till kirurgi.

I samband med första världskriget arbetade Fritz Bauer i sjukvårdsambulansen i Serbien och senare 1915 på ett sjukhus i Wien som han organiserade och

bemannade med svensk personal. Han var aktiv i kongresser om militär sjukvård. Han förordade snabba transporter bakåt från stridslinjen och var under många år aktiv i Kungl. Svenska aeroklubbens hjälpflygkommitté. Han arbetade i Röda Korset och i Eldbegängelserörelsen. F.B satt i Malmö stadsfullmäktige och var där med om att organisera Baltiska utställningen 1914 och Flensburgska sjukhusets tillkomst. Medicinska publikationer skrev han om blindtarmsinflammation och om skottskadors behandling. F.B:s son Gunnar Bauer disputerade 1933 på en avhandling om blindtarmsinflammation, > 6000 fall 1897 – 1929. Det var den första avhandlingen från Malmö Allmänna Sjukhus .

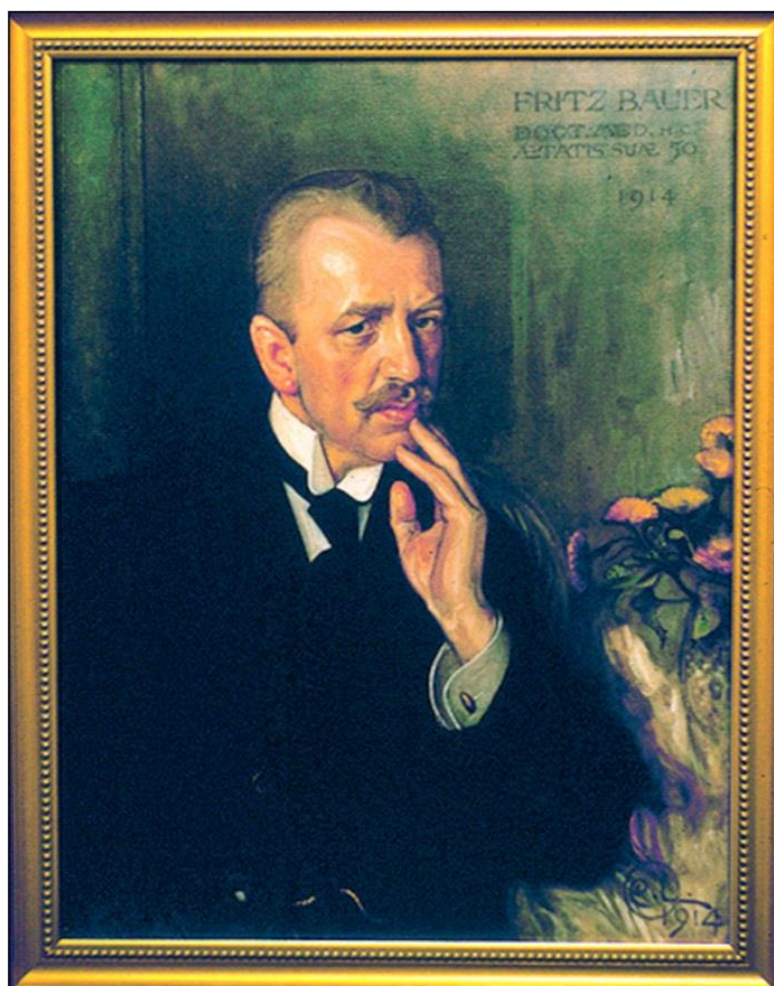

Fig 3. Fritz Bauer 1914. Porträtt av Carl Larsson

Fig 5 Överläkare Fritz Bauer bland personal och patienter

Fritz Bauer avgick som överläkare i Malmö 1919 för att fortsätta som generalfältläkare, stationerad och bosatt i Stockholm till sin pension 1930. Han dog 1956, 91 år gammal. Familjen Bauers namn har fortsatt inom ortopedi, genom framgångsrika brorsöner och brorsönsöner.

Fig 6. Generalfältläkare Bauer

Ruth Lundskog.

RL var kyrkoherdedotter i en stor familj med 9 barn. Hon föddes 1888 i Getinge i Halland och dog 1968. R.L gick sin sjuksköterskeutbildning på SSSH i Lund. Hon anställdes på MAS 1913 och arbetade hela sitt liv på kirurgkliniken. Hon gick i pension 1943 vid 55 års ålder. Då hade hon varit avdelningssköterska på kirurgavdelning 8A under många år. Fram till o 1950 skulle alla avdelningssköterskor bo på sjukhuset i anslutning till avdelningen och tom upplåta sin botad till vikarien under semestern om än mot en liten ersättning. R.L både arbetade och bodde alltså under större delen av sitt liv på Malmö allmänna sjukhus. Överläkarna bodde också på området.

”R.L ansågs vara en god representant för sitt kall. Hennes tillvaro präglades dag och natt av plikter och upprätthållande av disciplin. Hon uppträdde alltid i stärkt krage och mössa men mot patienterna var hon rättfram, varm och ömmande” enligt vad som skrivs i boken ”Från Lazarett till Universitetsklinik”. Hennes förste chef var Fritz Bauer men mest arbetade hon med Otto Löfberg. Hon hade humor och hon kunde hantera den koleriske kirurgöverläkaren Löfberg. Hon blev en god vän i hans familj och barnen avgudade henne och gav henne smeknamnet Rutsi. I minnesorden efter hennes död som skrevs av Jochum Löfberg, en av sönerna till kirurgöverläkaren, skildras hon som en

rättvis, kapabel och humoristisk sköterska. Han citerar henne så här när hon efter arbetet drog sig tillbaka till sin bostad på kliniken: "Nu mina duktiga flickor: nu går den gamla in och hållar sig".

Ruth Lundskog var faster till sjukhusets förste narkosläkare Olle Lundskog. På hans tid fanns ingen intensivvårdsavdelning utan om det behövdes intensivvård anlätade man andningsvårdsavdelningen på Infektionskliniken.

Figur 7 Ruth Lundskog med personal och patienter.

Fig 8. Ruth Lundskog i sin bostad

Fig 9 Ruth Lundskog i "frack".

Jan Waldenström

Jan Waldenström föddes i Stockholm 1906 och växte upp i Lidingö. Hans far var professor i ortopedi och hans farfar i intern medicin. Hans farfarsfar var provinsialläkare i Luleå. JW var brorson till Paul Petter Waldenström, präst och grundare av Svenska Missionsförbundet, en pietistisk rörelse inom Svenska kyrkan. JW studerade medicin i Uppsala. Han blev god vän med Dag Hammarskjöld som var ett år äldre och korresponderade med honom hela livet. JW blev med lic 1933 och disputerade på en avhandling om porfyri 1937. Han fortsatte sina studier av den norrländska ärftliga sjukdomen porfyri och beskrev ett stort antal släkter med akut intermitterent porfyri och det ämne som fanns i blodet i för hög mängd, porfobilinogen. Han blev professor i teoretisk medicin i Uppsala 1947 men skiftade över till praktisk medicin och professur i Malmö 1949. Under trettio- och fyrtiotalen besökte han England, Tyskland och USA och knöt kontakter med tidens mest framstående forskare, flera av dem Nobelpristagare. Efter kontakter i Sverige med The Svedberg också han nobelpristagare och med hjälp av hans ultracentrifug beskrev JW en sjukdom med hög blodviskositet, makroglobulinemi och hade redan före 40 års ålder två nypupptäckta sjukdomar uppkallade efter sig, Makroglobulinemia waldenström och Purpura waldenström. Makroglobulinemia fann han berodde på stegring av makroglobulin, IgM, och ansamling av lymfoida celler i benmärgen, till skillnad från myelom då patienten hade en stegring av IgG i blodet och plasmaceller i benmärgen. Purpura Waldenström var småblödningar i huden med åtföljande hyperpigmentering som ofta drabbade patienter med makroglobulinemi. JW:s intresse för patienter med oklara diagnoser ledde till beskrivning av lupoid hepatit eller kronisk aktiv hepatit som ofta drabbade unga kvinnor. Han klarade också carcinoidtumörernas underliga symtom. JW hyllade den odelade

internmedicin. Han behärskade själv ett omfattande kunskapsmaterial som täckte allt inom intern medicin och först efter JWs tid på medicinkliniken avknoppades subspecialiteterna cardiologi, nefrologi, neurologi etc till självständiga avdelningar. Efter pensioneringen hade JW privat mottagning. Han deltog ofta i demonstrationsföreningens möten. En gång presenterade han ett fall som efter dåliga röda viner, men inte goda bourgogner fick nattliga tackycardiattacker. Sista meningen var: "fallet är jag själv". JW hade åtta barn, flera blev läkare. Han avled i sitt hem i Malmö 1996.

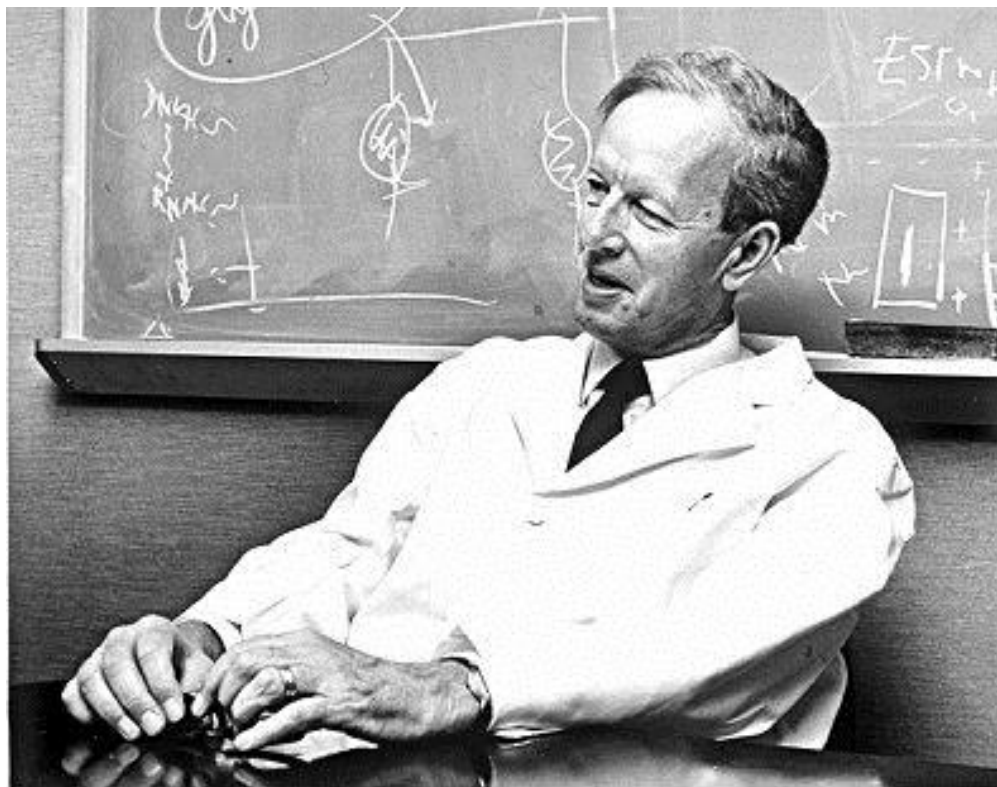

Fig 10. Jan Waldenström

Carl-Bertil Laurell

Carl-Bertil Laurell var född i Uppsala 1919. Hans föräldrar var professorn i medicinsk radiologi Hugo Laurell och Sigrid född Olivecrona. C.-B.L studerade i Lund. Med lic 1944 och disputerade 1947 om järnets transport i blodet. Han renframställde transportproteinet och namngav det med hjälp av latinprofessorn Gerhard Benz, transferrin. Från 1954 var han överläkare och chef på kliniskt kemisk laboratorium i Malmö och professor från 1967. Han hade både ett stort kliniskt intresse och engagemang för laboratoriemetoder. Klin kem i Malmö blev ett av Nordeuropas främsta. Ett forskningsgenombrott var upptäckten av alfa-1-antitrypsin och den ärftliga brist på ämnet som leder till emfysem. Proteinstudierna ledde till metodutveckling.

Fig 11 Carl-Bertil Laurell
Laurellelektroforesmetoden eller raketelfores gjorde C.-B.L till en av de tio mest citerade forskarna i världen.

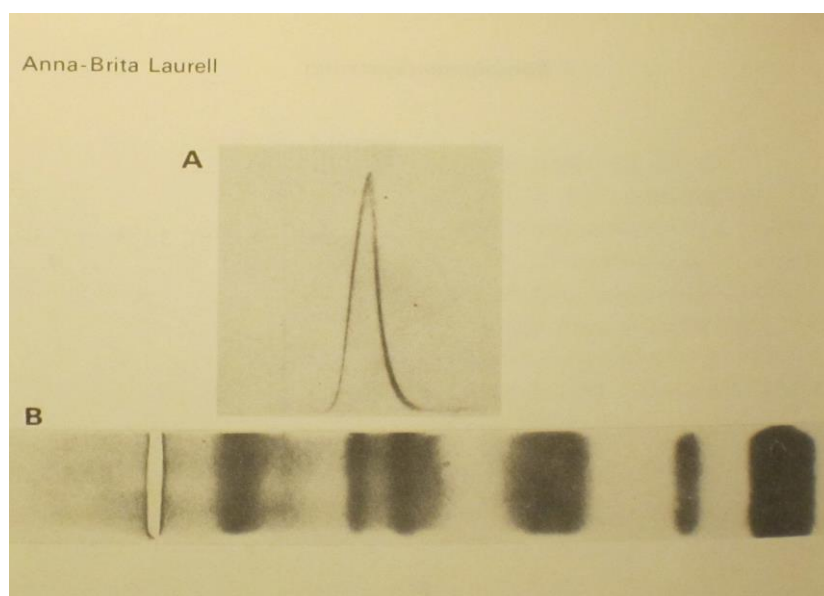

Fig 12. "Raketelfores" enligt Laurell

C.-B. var sitt lab trogen och kom dit i stort sett varje dag även efter pensioneringen. Han höll sig i god fysisk form och sågs ofta på en löprunda i Pildammsparken under lunchen i sällskap med ett par kollegor.

C.B.L var först gift med Barbro f Grubb, sedan med Anna-Brita f Pålsson. Han har sex barn, alla disputerade, flera läkare. C.B. L. dog 2001.

Inga Marie Nilsson

Inga-Marie Nilsson föddes i Malmö 1923. Föräldrar var ing. Tage Nilsson och Elin född Sjöbeck. Tage Nilsson var chef för AWA-patent som grundades 1897. Det är fortfarande ett blomstrande företag med huvudkontor i Malmö och över 300 anställda. I-M N. hade en syster, Lissie Åström. Hon disputerade i etnologi på en avhandling om kvinnors liv genom tre generationer. I.M. och Lissie var i många avseenden både lika och mycket olika varandra.

I-M.N. läste medicin i Lund, blev med lic 1949 och kom till medicinkliniken i Malmö 1950. Jan Waldenström arbetade där då. I-M.N kom tidigt i kontakt med heparinforskaren Erik Jorpes på Karolinska institutet och mötte där två forskarkollegor inom koagulationsforskningen, Margareta och Birger Blombäck. I.M.N disputerade 1950 på en avhandling om heparinlika antikoagulantia i normalt blod. Hon fortsatte koagulationsforskning och en särskild avdelning inrättades under hennes ledning i Malmö. I.-M.N klarade von Willebrands sjukdom som beror på avsaknad av von Willebrandfaktorn som både påverkar trombocyternas funktion och faktor VIII-funktionen. Mest ihågkommen bland kliniker och patienter blir nog I.-M.N för behandling, blödningsprevention och uppföljning av blödarsjuka. Hon skapade modell för regelrätt profylax med faktorkoncentrat till blödarsjuka. Man skulle inte vänta till en blödning redan inträffat. Hon använde svenska faktorkoncentrat, vilket hade betydelse när man senare insåg att utländska faktorkoncentrat kunde innehålla HIV. Flera malmökliniker blev superspecialiserade på blödarsjuka: kirurgen, ortoped, barnkliniken bla. I.-M.N blev professor och handledde 34 doktorander, några av dem har blivit riktigt berömda: Björn Dahlbäck, Ulla Hedner, Erik Berntorp mfl. Infektionskliniken chef Stig Cronberg disputerade också för I.-M.N. Utöver för forskning var I.M.N genuint intresserad av klinik och engagerade sig för varje inläggande hemofilpatient och gjorde dagliga besök på de olika avdelningarna, fra Barnkliniken. I-M.N dog 1999.

I-M.N. gifte sig med internmedicinaren, docent Sven- Erik Björkman och fick barnen Per, numera professor i Infektionsmedicin i Malmö, och Lena läkare i Göteborg.

Fig 13. Inga-Marie Nilsson.

Fig 14. Tre giganter med gatunamn: Inga-Marie Nilsson, Jan Waldenström och Carl-Bertil Laurell.

Slutligen: Hur får man en gata på SUS/Malmö uppkallad efter sig?

Bäst att vara man: 5/7

Inte dumt att vara läkare: 6/7

Helst disputerad läkare 4/6.

Bra att ha föräldrar som är akademiker: 4/7

En har gjort sk klassresa, Fritz Bauer, men övriga har föräldrar som själva tagit de första kliven på samhällsstegen.

Textkällor

Biografiska data, internet:

Vem är vem? <http://runeberg.org/vemarvem/index2.html>

<https://www.geni.com/people/Rut-Lundskog/4422690>

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Portal>

Georg Cronquist

Johan Cronquist

Jan Waldenström

Carl-Bertil Laurell

Inga-Marie Nilsson

Ruth Lundskog

Fritz Bauer

Immunologi, red. Lars Å Hansson, kap 4. S. 88 – 103: A-B. Laurell:
Komplementsystemet.

[Ersgård Stefan, Hallström Bo och Mens Pierre](#) :Från-Lazarett-Till-
Universitetssjukhus, en hundraårskrönika. Malmö 1996. ISBN:
9163046326

Bildkällor

Öppet bildarkiv Sydsvenska Medicinhistoriska Sällskapet

Karta från informationsblad "Malmö sjukvårdsområde". Region Skåne.